

Poveste fără sfârșit ?

de Vasile Docea

Multă vreme, soarta bibliotecilor a fost legată indisolubil de cea a circulației informațiilor. Istoria celor două are aceleași momente cruciale. Inventarea scrisului și utilizarea papirusului, apoi a hârtiei încă din Antichitate a permis transmiterea exactă a informațiilor și stocarea acestora. Așa au apărut primele biblioteci. Descoperirea tiparului în secolul al XV-lea a revoluționat viteza de circulație a cunoștințelor, dar a sporit și capacitatea de păstrare a lor. Apoi, pe la mijlocul secolului al XIX-lea, s-a petrecut ceea ce istoricii numesc „revoluția lecturii”: industrializarea, urmată de apariția aglomerărilor urbane și însoțită de politici de alfabetizare au făcut să crească numărul știutorilor de carte. Bibliotecile, accesibile până atunci doar unui număr restrâns de inițiați, au devenit publice. Informația începe să se democratizeze.

Niciuna din schimbările din trecut nu au fost, însă, atât de radicale ca transformările pe care le trăim din plin acum. Am fost martori, în ultimele două decenii, la răspândirea informației în format electronic, la explozia Internetului, la apariția și multiplicarea noilor medii de comunicare online. De câțiva ani citim e-book-uri pe tabletă sau ziare și reviste din toate colțurile lumii pe monitorul computerului personal. Servere performante stochează astăzi de milioane de ori mai multă informație decât poate să cuprindă orice depozit de bibliotecă. Aceasta din urmă riscă să fie scoasă din jocul informației. Unii chiar îi prevestesc sfârșitul neîntârziat. Așa să fie?

Dacă prin bibliotecă înțelegem depozitul tradițional de carte și spațiul convențional de lectură, atunci riscul divorțului dintre bibliotecă și circulația informației crește, iar profeția se poate împlini foarte curând. Aș aminti aici doar două dintre multele provocări cu care se confruntă bibliotecile în zilele noastre. Și care ar putea face ca ideea conform căreia bibliotecă este o instituție fundamentală, indispensabilă pentru educație, studiu, cercetare, ba chiar pentru divertisment, să devină un simplu mit.

Prima constă în creșterea producției de carte. Anual se publică din ce în ce mai multe cărți. Crește numărul editurilor, dar și al autorilor. Dintr-o nevoie

interioară, din obligație profesională, din orgoliu sau din cine știe câte alte motive, din ce în ce mai mulți oameni scriu cărți. Unii, originale, alții, plagiate. Nu vreau să spun că supraproducția de carte este rea în sine, o constat doar. Răul vine din incapacitatea bibliotecilor de a ține pasul cu această creștere, care le înecă depozitele și le face nefuncționale. Zecile de mii de titluri tipărite anual doar într-o singură țară fac imposibilă nu doar achiziționarea și stocarea, ci pur și simplu urmărirea lor. Legislația din domeniu nu prea ajută în această privință. În România, Legea Depozitului Legal din anii '70 ai secolului trecut, în vigoare și astăzi, obligă câteva biblioteci mari să stocheze și să conserve în format tradițional câte un exemplar din tot ce se publică în țară. Legea interzice selecția, pe care ar trebui și ar fi îndreptățită să o facă orice bibliotecă, obligându-le în schimb să stocheze cărți de-a valma. Anual, noi încăperi sunt destinate acestui fond. În timp ce producția de carte continuă să crească. Curând, dacă legea rămâne neschimbată, vom avea cartiere întregi locuite de cărți, apoi orașe. De ce nu ar putea fi schimbată această lege, devenită anacronică, astfel încât cărțile respective să poată fi conservate în format digital,

într-un computer nu mai mare decât o cutie de pantofi?

A doua provocare vine, în mod paradoxal, dinspre ieftinirea informațiilor, mai ales a celor accesibile online. Tendința actuală este chiar de generalizare a accesului gratuit (*free access*) la publicațiile electronice. Acesta încurajează ocolirea bibliotecii de către cititor. Ce nevoie mai ai să ieși din casă, când poți accesa gratuit, pe internet, printr-un simplu clic, orice publicație din lume?

Supraviețuirea bibliotecilor în epoca Internetului depinde de capacitatea lor de adaptare. De felul în care știu să răspundă provocărilor și de viteza cu care înțeleg să se transforme. Iar aici nu mai e vorba de transformarea de odinioară, dintr-o colecție de suluri din papirus într-un depozit de volume din hârtie tipărită, ci de o redimensionare integrală a tuturor componentelor. Doar dacă bibliotecile vor avea această capacitate de metamorfoză, povestea lor va fi într-adevăr fără sfârșit.

